



projectbeschrijving voor de leerkracht

PROJECT HAAGSE BOODSCHAPPEN

Leerlijn Cultureel Erfgoed | Thema Onze stad | Groep 1 en 2 | februari 2018

Klaar voor de start?

- ✓ Gebruik de digitale versie van dit project.
- ✓ Download dit document op je computer voor het beste gebruik.
- ✓ We gaan ervan uit dat je kennis hebt van de [opzet van COH](#).
- ✓ Vraag bij de voorbereiding zo nodig hulp aan je interne cultuurcoördinator of je cultuurcoach (laat je informeren over de scholingsmogelijkheden).
- ✓ Bereid het project bij voorkeur samen met je collega's voor (vergeet de vakleerkrachten niet).
- ✓ Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is van grote meerwaarde. Zie [CultuurSchakel](#) voor het actuele aanbod.
- ✓ Nodig als dat lukt een kunstenaar uit die betrokken wordt bij de uitvoering van het project. Zie [CultuurSchakel](#).
- ✓ Bedenk van tevoren bij welke onderdelen je ouders kunt inschakelen.
- ✓ Je mag het project 'op maat maken', mits je de fasen van het creatieve proces blijft doorlopen.
- ✓ Trek voor het hele project zes tot acht lesmomenten van 45 minuten uit.
- ✓ Kijk ook even op de [Facebookpagina](#) van Cultuuronderwijs op zijn Haags voor meer informatie en het gebruikersplatform.

Inhoudsopgave

1. Informatie.....	1
2. Introductie.....	3
3. Oriëntatie.....	4
4. Opdracht: Boodschappen doen en eten maken.....	5
5. Opdracht: Werken in de stad.....	8
6. Opdracht: Oude ambachten en beroepen.....	11

1. Informatie

Lees ter voorbereiding van de COH-lessen onderstaande informatie over de invulling en het doel van het project en manieren om het project te promoten. Ook zijn hieronder de algemene benodigdheden en de begrippenlijst opgenomen.



Wat doen de leerlingen in dit project?

Onderwerp van dit Cultureel Erfgoedproject is 'Onze Stad'. Het project richt zich op de verschillende beroepen die in de stad voorkomen en voorkwamen. Hoe verhoudt cultureel erfgoed zich tot deze banen en professies? Hoe betrek je – het liefst zo concreet mogelijk –, kleuters bij deze onderwerpen? In het project 'Haagse boodschappen' wordt de leerling zich bewust van het cultureel erfgoed om hem heen. Hij leert dat het erfgoed invloed heeft op de beroepen en beroepsbevolking in de stad. Dit krijgt vorm door oude en nieuwe beroepen onder de loep te nemen, te ervaren, erover te vertellen en na te spelen.

Waarom dit project?

De leerling eet iedere dag en heeft één of twee ouders die werken. Beroepen en eetgewoonten hebben invloed op de werkgelegenheid in de stad.

Het thema speelt in op historisch besef van kleuters en op burgerschap: je betrokken voelen bij de maatschappij en je er onderdeel van voelen.

Doelen

In dit project worden bij de Introductie, de Oriëntatie en de Opdrachten steeds twee kennisdoelen en twee vaardigheidsdoelen benoemd. De volgende houdingsdoelen gelden voor het project in het algemeen:

- kan met behulp van een expert en/of leerkracht het erfgoed (voorwerp of verhaal) beleven en fantaseren over de historie door gericht te kijken, erover te praten en vragen te stellen;
- is trots op zijn resultaten: zowel oriënterend en onderzoekend als uitvoerend;
- heeft een betrokken houding;
- heeft een nieuwsgierige en onderzoekende houding;
- kijkt met aandacht naar voorbeelden van cultureel erfgoed en werk van medeleerlingen;
- luistert met aandacht naar ideeën van medeleerlingen;
- neemt actief deel aan de diverse gesprekken gedurende het project;
- is zich bewust van zijn eigen leven binnen een historische context.

Promotie

Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is. Denk na over manieren om het project te promoten.

- Stel ouders op de hoogte van het museumbezoek of de komst van de 👉 kunstenaar in de klas.
- Maak flyers voor de eindpresentatie en verspreid deze in de buurt.
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.
- Zorg dat de redactie van de wijkkrant tijdens de presentatie aanwezig is om een stukje te schrijven.

Algemene benodigdheden

Maak gedurende het hele project gebruik van de volgende ruimtes en materialen:

- klaslokaal of speellokaal
- muziekinstallatie en/of digibord
- digitaal foto- en filmtoestel
- (kleuren)printer
- computer



Begrippenlijst Nederlandse taal

Vaktaal

het levensmiddel
het beroep
de markt
het voedsel
de druiventuin
de volkstuin
de afdeling (supermarkt)
het recept
het gerecht
het product
de verkoper
de klant
het gebak
de zuivel
de handel
het verkeer
de vloerlegger
het pand
de wandkleedbespanner
de behanger
de lichtontwerper
de raamzetter
het voorwerp
het ambacht
de barbier
de nettenboeter
de mandenvlechster
de steenhouwer
de kleermaker
de touwslager
de smid
de strijkster
de dienstbode
het kostuum

Algemene woorden

het maakproces
de bereiding
het ingrediënt
de salade
de boodschappen
de supermarkt
de molen
de boerderij
de bakkerij
de slagerij
de kok
de viswinkel
de groentewinkel
de kaaswinkel
de snoepwinkel
de marktkraam
het familielid, de familieleden
de kennis, de kennissen
de trambestuurder
de buschauffeur
de verkeersregelaar
de verpleger
de schoenmaker
de stomerij
de meubelmaker
de metselaar
de elektricien
de loodgieter

Werkwoorden

koken
bereiden
boodschappen doen
bezoeken
ontdekken
kennismaken
kopen
verkopen
sorteren
groeperen
benoemen
uitbeelden
raden
vertellen
toelichten
uitvoeren (beroep)
begeleiden (beroepenmarkt)

2. Introductie

Kennisdoelen

De leerling:

- kent en herkent diverse levensmiddelen;
- maakt kennis met het proces van brood maken.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- kan meewerken aan het bereiden van een eenvoudige salade o.i.d.;
- vergelijkt kant-en-klare producten met zelfgemaakte producten



Benodigheden

- meegebrachte levensmiddelen
- (zelf gebakken) brood
- ingrediënten koud gerecht
- benodigheden voor het maken van een koud gerecht
- kant-en-klaar koud gerecht uit de winkel

Aan de slag in de klas

Het project kan op verschillende manieren worden geïntroduceerd:

- Nodig een kok uit in de klas.
- Vraag de leerlingen één levensmiddel uit de keuken thuis mee te nemen. Presenteer de levensmiddelen op een tafel.
- Neem een zelfgebakken brood mee en bespreek met de leerlingen het maakproces.
- Ga met de leerlingen 'koud koken'. Maak bijvoorbeeld een salade. Bespreek de ingrediënten en vergelijk deze zelfgemaakte salade met een bakje eiersalade uit de supermarkt.
- Volg met de leerlingen een [Smaakles](#).

3. Oriëntatie

Kennisdoelen

De leerling:

- leert over de Haagse Markt in relatie tot voedingsmiddelen;
- kent beroepen die verband houden met voedingsmiddelen;

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- past begrippen met betrekking tot tijdsaanduiding toe;
- vergelijkt afbeeldingen van diverse beroepen en komt erachter dat sommige beroepen niet meer bestaan.

Benodigheden

- zie bronnen

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste oriëntatie-onderdelen: het filosofisch gesprek en het uitvoeren van de eerste opdracht.

Het filosofisch gesprek

Voer naar aanleiding van de introductie een filosofisch gesprek. Stel hierbij (een aantal van) onderstaande vragen:

Rondom de tafel met boodschappen of aan de hand van de twee salades kunt u met de leerlingen een filosofisch gesprek voeren. Hieronder enkele suggesties voor vragen:

- Hoe komen we aan deze boodschappen?
- Hoe komen al die boodschappen in de winkels?
- Wordt al het eten gemaakt?
- Eet iedereen hetzelfde?
- Stel je voor dat er geen winkels zouden zijn, wat zou er dan anders zijn?
- Zouden we dan geen eten meer hebben?



- Kun je nog meer plekken bedenken waar je eten kunt vinden?

Oriëntatieopdracht

Maak een keuze uit de volgende activiteiten:

- Bekijk dit fragment van Sesamstraat: [Fantaseren over beroepen](#) (YouTube).
- Bekijk en bespreek met de leerlingen afbeeldingen van een aantal beroepen van vroeger. Zoek bijvoorbeeld met Google naar 'beroepen van vroeger' of kijk op [Geschiedenis Beleven.nl](#).
- Bespreek of het beroep nog bestaat. Bespreek ook het verschil in uitvoering vroeger en nu.
- Besteed aandacht aan beroepen die met eten te maken hebben.
- Bekijk een van de filmpjes van de [Haagse Markt](#). Voer met de leerlingen een onderwijs-leergesprek over de markt, met voedsel als aandachtspunt.
- Bezoek indien mogelijk een molen, een (stads)boerderij, een druiventuin, een volkstuin of een andere plek en bespreek de beroepen die je daar tegenkomt.

Reflectievragen

- Wie kookt er bij jullie thuis? Heb jij wel eens gekookt?
- Wat is het beroep van de juf?
- Welke beroepen ken je nog meer?
- Welke daarvan hebben met eten te maken?
- Wist je wat er allemaal in een salade zit? Wat zou je er nog bij willen doen om haar nog lekkerder te maken?

4. Opdracht: Boodschappen doen en eten maken

In deelopdracht 1 onderzoeken de leerlingen zaken rondom verschillende maaltijden. Wat zijn de ingrediënten? Hoe worden ze bereid? Wie bereiden ze? Ze bezoeken een plaatselijke slagerij, bakkerij, viswinkel of groentewinkel en kopen daar ingrediënten voor een koud gerecht. Vervolgens sorteren de leerlingen afbeeldingen van diverse voedingsmiddelen op winkelsoort. Ze presenteren de opgedane leerervaringen aan de klas door middel van een rollenspel van klant en winkelier.

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met beroepen die verband houden met voedingsmiddelen;
- leert over de herkomst, bereidingswijze en verkooppunten van dagelijkse voedingsmiddelen.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- sorteert en plaatst afbeeldingen van voedingsmiddelen bij foto's van winkels waar ze gekocht kunnen worden;
- speelt een rollenspel van winkelier en klant en koopt en verkoopt een product passend bij de desbetreffende winkel.

Benodigdheden

- postervellen
- stiften



- afbeeldingen verschillende voedingswinkels
- afbeeldingen diverse levensmiddelen
- benodigdheden voor het maken van een koud gerecht
- tafels voor het maken van verschillende voedingswinkels in de klas
- divers materiaal om de tafels mee aan te kleden
- afbeeldingen van diverse voedingsmiddelen voor de winkels in de klas
- materiaal bij het zelf maken van voedingsmiddelen: dun karton, verf, krijt, klei, prikpenen/scharen
- zelf gemaakte voedingsmiddelen voor de winkels in de klas
- echte voedingsmiddelen
- speelgoed voedingsmiddelen
- verkleedspullen klant en verkoper winkel
- nepgeld
- boodschappenmandjes

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Voer de volgende opdrachten in volgorde uit:

1. Bespreek met de leerlingen wat ze op een dag eten en uit welke winkel of van welke afdeling dit eten komt:
 - Waarvan is het eten gemaakt?
 - Hoe wordt het gemaakt?
 - Wie maakt het eten?
 - Wordt het eten gemaakt op de plek waar het verkocht wordt?
2. Bezoek met de leerlingen de plaatselijke bakker, slager, viswinkel of groentewinkel. Schaf een aantal voedingsmiddelen aan waarmee een koud gerecht gemaakt kan worden.

Reflectievragen

- Van welke boodschappen had je nog nooit gehoord?
- Welk beroep kende je nog niet?
- Hoe ging het boodschappen doen?
- Doe je zelf vaak boodschappen? Waar ga je dan heen?

Uitvoeren

Voer de volgende opdrachten in volgorde uit:

1. Maak zes grote vellen papier met de afbeeldingen van een slagerij, een bakkerswinkel, een groentewinkel, een viswinkel, een kaaswinkel en een snoepwinkel. Dit kunnen winkels, maar ook afdelingen in de supermarkt of marktkramen zijn.
2. Bekijk en bespreek in de kring de soorten winkels, afdelingen of kramen en wat je er kunt kopen.



3. Iedere leerling krijgt een afbeelding van een levensmiddel. Denk aan vlees, eieren, brood, gebakjes, taart, groente, fruit, vis, kaas of zuivel en snoep. Voeg aan de afbeeldingen een aantal producten toe die niet in de winkels passen, bijvoorbeeld een doos schroeven, een fiets of schoenen. Na het uitdelen lopen de leerlingen langs de vellen en leggen zelf de afbeeldingen op het juiste vel.
4. Bespreek wat de leerlingen hebben gedaan en of alles klopt. Laat hen eventueel nog afbeeldingen verschuiven.

Reflectievragen

- Wist je meteen waar je je afbeelding moest neerleggen?
- Lagen alle boodschappen bij de goede winkel?
- Zijn er boodschappen die je in verschillende winkels kunt kopen?

Presenteren

Maak met een aantal tafels in het lokaal de zes winkeltjes of afdelingen. Gebruik zoveel mogelijk echte producten, of anders speelgoed of afbeeldingen. Geef de leerlingen de opdracht om per tweetal een product op te halen bij de juiste winkel. Eén leerling speelt de verkoper en de ander de klant.

Reflectievragen

- Stond je meteen bij de goede winkel?
- Wist je wat je moest zeggen tegen de verkoper?
- Speel je liever de verkoper of de klant? Waarom?
- Heb je wel eens iets in een winkel of op een (vrij)markt verkocht?

Evalueren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Waar kun nog meer eten kopen dan in de zes winkels die jullie bekeken hebben?
- Wat eet je zelf het liefst? Wat is daar zo lekker aan? Wat maakt het eten zo lekker?
- Welk beroep hoort er bij welke winkel?



5. Opdracht: Werken in de stad

In deelopdracht 2 onderzoekt de leerling de beroepen die hij en zijn klasgenoten kennen. Hij groepeerde deze beroepen op de thema's zorg, verkeer, handel en wonen. Welke beroepen bestaan nog steeds? Welke beroepen bestaan niet meer? Vervolgens bezoekt de leerling een statig pand en ontdekt welke beroepen er nodig waren om dit pand te bouwen. Na afloop van het bezoek leert hij meer over de inhoud van deze beroepen door middel van afbeeldingen en een gesprek. De leerling presenteert een besproken beroep door dit uit te beelden en erover te vertellen.

Kennisdoelen

De leerling:

- kent diverse beroepen van naam;
- bekijkt een statig pand in Den Haag en leert over de beroepen die nodig waren om het te bouwen.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- groepeerde beroepen die hij en zijn klasgenoten kennen op de thema's zorg, verkeer, handel en wonen;
- kan beroepen die te maken hebben met een oud gebouw koppelen aan hetgeen hij ziet.

Benodigdheden

- interactieve praatplaten beroepen
- postervellen
- stiften
- afbeeldingen van diverse beroepen
- afbeeldingen of gebruiksvoorwerpen die bij beroepen gebruikt worden
- verkleedspullen bij diverse beroepen
- gemaakte foto's van statig pand

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Voer de volgende activiteiten in volgorde uit:

1. Bespreek met de leerlingen welke beroepen ze kennen, bijvoorbeeld van familie en bekenden.
2. Zoek bij de genoemde beroepen een afbeelding, bijvoorbeeld via [Dreamstime](#).
3. Groepeer en bespreek deze beroepen:
 - beroepen rond ziek en gezond (tandarts, dokter, verpleegster, etc.)
 - beroepen rond verkeer in de stad (politie, trambestuur, brandweer, buschauffeur, verkeersregelaar, fietscoach, etc.)
 - beroepen die te maken hebben met handel en winkels (kapper, schoenmaker, stomerij, kleding, boekhandel, etc.)
 - beroepen die te maken hebben met wonen (meubelmaker, timmerman, glazenwasser, metselaar, elektriciën, loodgieter, etc.)
4. Plak de afbeeldingen op vier grote vellen. Bespreek met de leerlingen welke beroepen nog bestaan en welke zijn 'uitgestorven'.



Reflectievragen

- Kon je het beroep op de afbeeldingen meteen raden?
- Welk beroep kende je niet?
- Welke beroepen komen er voor in je familie?
- Wat zou je zelf later misschien wel willen worden?

Uitvoeren

Voer de volgende opdrachten in volgorde uit:

1. Veel beroepen die te maken hebben met wonen (meubelmaker, timmerman, vloerlegger, enz.) bestonden vroeger ook al. Neem de leerlingen mee naar een oud, statig pand in Den Haag. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een museum (Museum Bredius, Museum Meermanno, Escher in het Paleis, het Mauritshuis, Haags Historisch Museum, stijlkamers in het Gemeentemuseum, Muzee of de Mesdag Collectie) of een statig gebouw in de buurt van de school.
2. Bekijk en bespreek met de leerlingen wat er allemaal in het pand te zien is. Laat de leerlingen benoemen wat ze zien en welke beroepen er nodig zijn om dit tot stand te brengen. Bekijk en bespreek ook de buitenkant van het pand.
3. Terug op school: selecteer een aantal afbeeldingen van oude beroepen die te maken hebben met het bezochte statige pand. Bespreek met de leerlingen wat vaklieden met deze beroepen in het oude pand gedaan kunnen hebben. Denk bijvoorbeeld aan meubelmaker, wandkleedbespanner of aanbrengrer van bladgoud, behanger, vloerlegger, schilder, timmerman, lichtontwerper, raamzetter, enz. Kijk voor afbeeldingen of meer oude beroepen op beroepvantoen.nl. Klik op de letters van het alfabet.

Reflectievragen

- Waaraan kon je zien dat het pand oud was?
- Wat vond je het mooiste stukje van het gebouw?
- Wie van de vakmannen zou je wel eens willen helpen bij zijn werk? Waarom?
- Welk werk is gevaarlijk en welk werk niet zo?
- Bij welk werk krijg je vieze handen?

Presenteren

Voer voor de presentatie de volgende opdrachten in volgorde uit:

1. Laat de leerlingen een van de besproken beroepen kiezen.
2. Vorm duo's en laat deze het beroep uitbeelden. De andere leerlingen raden welk beroep er bedoeld wordt. Laat de duo's eventueel tips geven als het moeilijk geraden wordt.
3. Laat de duo's vervolgens vertellen wat ze hebben geleerd over het beroep.



Reflectievragen

- Wie konden er goed vertellen over het beroep?
- Wie had er veel onthouden?
- Wat voor nieuws ben je nog te weten gekomen over een beroep?
- Over welk beroep zou je ook nog willen vertellen, en waarom?

Evalueren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

Voer de volgende opdrachten in volgorde uit:

1. Laat de kinderen een voorwerp meenemen van thuis dat een beroep uitbeeldt.
2. Laat de andere leerlingen raden welk beroep bij het voorwerp hoort. Bestaat het beroep nog steeds of is het uitgestorven?
3. Laat de leerlingen vertellen wat ze weten over het beroep en waar het voorwerp voor dient.



6. Opdracht: Oude ambachten en beroepen

Ten slotte staat in deelopdracht 3 het onderwerp 'oude ambachten en beroepen' centraal. Hier ontdekt de leerling wat oude ambachten zijn en hoe ambachten werden uitgevoerd. De school organiseert een ambachten- en beroepenmarkt, waarbij de ouders diverse activiteiten bedenken passend bij een ambacht. De leerling neemt deel aan de activiteiten en ontdekt zo spelenderwijs wat verschillende ambachten inhouden.

Vervolgens gaat de leerling met ouders langs de verschillende activiteiten en toont wat hij heeft geleerd. De ouder stelt hierbij open vragen en de leerling weidt uit over de ambachten.

De leerling presenteert foto's van zichzelf en de andere leerlingen tijdens de beroepen- en ambachtenmarkt en sorteert deze op de thema's zorg, verkeer, handel en wonen.

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• kent diverse oude ambachten en beroepen;• kent activiteiten die bij deze ambachten en beroepen horen
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• beeldt een beroep uit en vertelt erover;• kan zich spelenderwijs te oriënteren in de tijd.

Benodigdheden

- ouders en andere begeleiders
- stempelkaarten en stempels
- opdrachten in de beroepenmarkt
- verkleedspullen ouders van diverse beroepen
- divers materiaal om de beroepenmarkt mee in te richten
- postervellen met afbeeldingen beroepen uit deelopdracht 2
- gemaakte foto's van de beroepenmarkt

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

1. Organiseer met ouders een markt met een aantal oude ambachten en beroepen. Voorbeelden: barbier, nettenboeter, mandenvlechter, steenhouwer, naaister of kleermaker, touwslager, smid, strijkster, dienstbode, etc. Zie ook beroepvantoen.nl. Bedenk bij elk beroep een of meerdere activiteiten waardoor duidelijk wordt wat het beroep inhoudt. Denk aan een muurtje bouwen met blokken, sorteren van groenten of fruit, was netjes opvouwen, tafeldekken, etc.
2. Verdeel de klas in groepjes. Laat de leerlingen bij de beroepen langsgaan en bij elk beroep de activiteiten uitvoeren.
3. Maak een stempel- of stickerkaart; voor elke activiteit verdienen de leerlingen een stempel of sticker.



Reflectievragen

- Van welk beroep wist je meteen wat het was?
- Welk beroep was te moeilijk om te raden?
- Van welk beroep had je nog nooit gehoord?
- Welk beroep zou je graag willen leren?

Uitvoeren

Keer nu de rollen om. De ouders gaan in groepjes langs de verschillende beroepen; de leerlingen begeleiden de verschillende activiteiten. De ouders stellen open vragen en de leerlingen vertellen over het beroep.

De leerlingen lopen volgens een schema en in kleine groepjes met begeleiding langs de markt.

Reflectievragen

- Hoe ging het uitvoeren van het beroep?
- Hoe vond je dat de ouders het deden?
- Welke tips zou je ze geven?
- Wat zou je nog meer over het beroep willen weten?

Presenteren

Maak foto's van de leerlingen bij het uitvoeren van de ambachten en beroepen.

Pak de vier vellen van deelopdracht 2 erbij (ziek en gezond, verkeer, handel en winkels, wonen) en plaats samen met de leerlingen de foto's op het juiste vel. Bespreek met elkaar of de foto's op de juiste plek liggen. Lukt het om alle beroepen een plek te geven of moet er nog een vijfde vel komen?

Reflectievragen

- Hoe ging het plaatsen van de foto's op de vellen?
- Was er voor elke foto een passende plek?
- Is er een leeg vel bijgekomen? Zo ja, welke beroepen liggen daar nu op?
- Welk beroep moet terugkomen? Waarom?

Evaluëren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat is belangrijker: veel geld verdienen, een leuk beroep of veel vakantie?
- Bij welke beroepen moet je hard werken?
- Bij welk beroep heb je een speciaal kostuum?
- Bij welk beroep kun je niet meteen zien wat je beroep is?
- Van welke ambachten had je nog nooit gehoord?
- Bij welke ambachten of beroepen heb je een speciale werkplek nodig?

